La Batalla del Bruc va Finalitzar a Sant Just Desvern

Per Juli Ochoa

Il·lustració de la portada: El combat de la baixada de Sant Feliu, basat en un original d'Eusebi Planas i Franquesa (1833 - 1897)

Llibre no venal
Maquetació i edició de l'autor
Sant Just Desvern (Baix Llobregat), març de 2026

LA BATALLA DEL BRUC VA FINALITZAR A SANT JUST DESVERN.

Juli Ochoa González

Durant més de dos segles, la Batalla del Bruc ha ocupat un lloc privilegiat en la memòria col·lectiva de Catalunya. El seu nom evoca immediatament la resistència popular contra l'invasor napoleònic i, sobretot, la llegenda del timbaler que hauria contribuït decisivament a la derrota de les tropes franceses[1].

Tanmateix, la simplificació de la tradició ha difuminat la complexitat real dels fets: la batalla no consistí en un únic enfrontament ni es va esgotar en un sol indret. Va ser una successió de combats, escaramusses i persecucions que es prolongaren durant dies i al llarg de diversos quilòmetres, i com tot seguit veurem, el veritable epíleg, on es dispararen els darrers trets contra la columna francesa derrotada, es produí al terme de Sant Just Desvern[2].

Barcelona es trobava sota el control de les tropes napoleòniques comandades pel general Philibert Guillaume Duhesme, que havia ocupat la ciutat al juny de 1808 amb la pretensió de mantenir una"aliança" amb la monarquia espanyola.

La tensió creixia arreu del país després de l'aixecament del 2 de maig de 1808 a Madrid, i Manresa, ciutat amb unes importants fàbriques de pólvora i on el 2 de juny havien cremat públicament a la plaça major el paper segellat pel llotinent francès Murat i constituït la primera Junta de Govern del Principat, va organitzar la defensa del territori juntament amb les poblacions de les comarques veïnes, convertint-se en un punt estratègic i simbòlic de la resistència catalana[3].

Per tal de sufocar la rebel·lió que començava i recuperar el prestigi perdut, Duhesme ordenà una expedició punitiva contra aquella ciutat. El comandament fou confiat al general François

Manresa: Crema del paper segellat. Quadre de Francesc Cuixart Barjau que s'exposa a l'Ajuntament de Manresa.

---

[1] BLANCH I CORTADA, Adolf. *Historia de la Guerra de la Independencia en el Principado de Cataluña*. Barcelona: 1861, Vol. I, p. 245.
[2] Id., P. 252.
[3] QUEIPO DE LLANO, José María (conde de Toreno). *Historia del levantamiento, guerra y revolución de España*. Madrid, 1845, vol. II, p. 121.

Xavier de Schwarz, amb una columna de 3.800 homes, veterans de diverses campanyes, amb l'objectiu de castigar Manresa i prendre control de les seves fàbriques de pólvora[4].

El primer combat del Bruc, va tenir lloc el 6 de juny de 1808 i és prou conegut de tots per aquella popular llegenda (gens fonamentada, per cert) que atribueix l'èxit de la batalla a l'acció d'aquell timbaler que va fer fugir els francesos.

El cas és que en aquell combat, la columna de tropes imperials franceses que estava formada -segons diuen- per uns 3.800 homes sota les ordres del general Schwarz, que anava a reprimir certa rebel·lia haguda a Manresa i de pas a apoderar-se de les seves fàbriques de pólvora, va ser aturada per un nombre indeterminat de soldats fugits de Barcelona.

El lideratge d'aquella minsa força que es va enfrontar a les fins llavors invictes tropes imperials anava a càrrec d'una unitat de soldats suïssos del regiment Primer de Wimpffen (unes tropes estrangeres mercenàries al servei de la monarquía borbónica española) que dirigia el coronel Josep Krutter i Gritz, cap de l'esmentat regiment, i que tot just acabaven de desertar i fugir de la ciutat de Barcelona, completament ocupada per les tropes franceses[5].

El *primer combat del Bruc, gravat de* *Josep Coromina Faralt (1758 – 1834).*

La resposta d'aquell petit contingent de soldats, ajudat per una munió de paisans de diverses procedències, que acabà amb la retirada francesa després d'haver patit un

[4] BLANCH I CORTADA, Adolf. *Historia... Op. Cit. P.250.*
[5] Id., p. 251.

centenar de baixes i la pèrdua d'un canó[6], va aconseguir fer retrocedir l'enemic fins les proximitats de Barcelona, al temps que els patriotes, encoratjats, els anaven empaitant.

Aquell primer combat del bruc es va saldar amb 300 baixes mortals a les files franceses i la pèrdua d'un canó a l'alçada d'Abrera, i a més va tenir un impacte moral molt més gran que el pur resultat militar, ja que va posar en qüestió la invencibilitat de les tropes napoleòniques i encoratjà la resistència popular.

El segon combat del Bruc és el menys estudiat i el més desconegut dels dos enfrontaments que hi van haver en el decurs d'aquella batalla.

Tot i que innegablement aquest segon combat va ser de major envergadura, cal reconèixer que el primer va tenir major transcendència, en ser el detonant a Catalunya de la revolta popular contra l'invasor.

Convençut de que Manresa era el centre neuràlgic de la sublevació a Catalunya, i decidit encara a dirigir una operació de càstig sobre aquella ciutat, el general francès Guillaume Philibert Duhesme, cap de les forces napoleòniques a Barcelona, ordenà al general Joseph Chabran (que veieu a la imatge) que per tal de dur a terme el raid punitiu que li encomanava, es posés en marxa amb la seva columna, que estava acantonada per les immediacions de Sant Feliu, on descansava després d'haver tornat de l'Arboç, on havien saquejat i cremat aquella vila penedesenca per haver-los ofert resistència.

El dia 13 de Juny, la divisió de Chabran es va posar en marxa, trencant sense gaires dificultats les línies enemigues per Sant Boi i Molins de Rei.

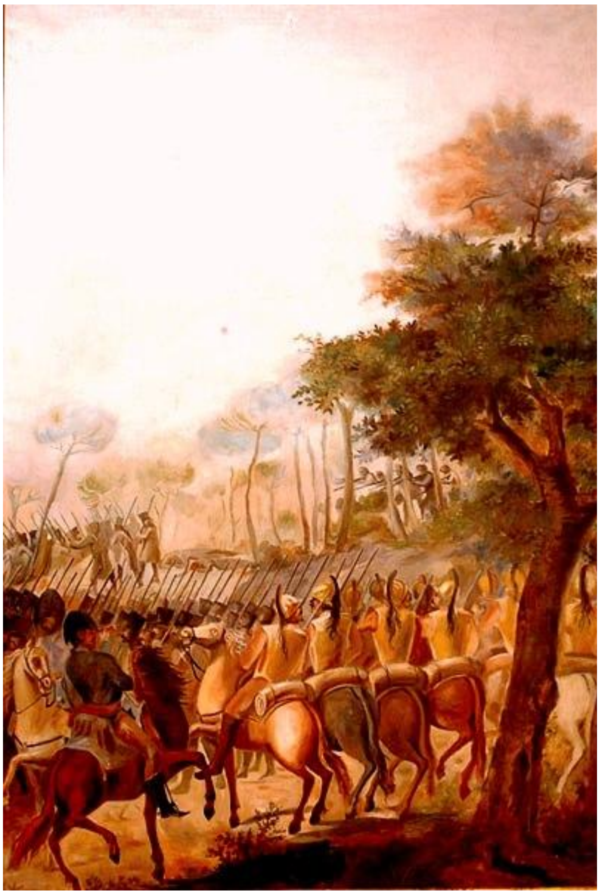

El segon combat del Bruc, per Francesc Cuixart i Barjau (1875 – 1927). Museu Comarcal de Manresa.

En aquesta acció la columna francesa va poder recuperar el canó que havia perdut Schwartz a Abrera durant la seva retirada del primer combat del Bruc. Després, les forces de Chabran van seguir el seu camí cap a Manresa.

Després d'haver fet nit a Martorell[7], el dia 14 van passar per Abrera i Esparreguera sense trobar cap senyal d'hostilitat.

---

[6] THIERS, Louis Adolpe: *Histoire du consulat et de l'Empire*. Vol. II, París, 1823, P. 89.
[7] ESDAILE, Charles: *The Peninsular war: A New History*. Londres. Penguin Books, 2003, p. 115.

Mentrestant, al Bruc, i pràcticament en el mateix indret on havia tingut lloc el combat anterior, s'havia anat aplegant una part del sometent que va participar en el primer enfrontament, quatre companyies de voluntaris mobilitzades per les juntes de Cervera i Lleida, entre les quals es trobava un centenar de soldats de l'abans esmentat regiment suís de Wimpffen vestits de paisà, nombrosos soldats fugits de Barcelona, majoritàriament artillers, entre ells Joan Seró, un veterà sergent d'artilleria, amb més de 26 anys de servei, ascendit a capità en aquella ocasió, auxiliat per cinc sergents, set caporals i trenta dos soldats, que manegaven cinc peces d'artilleria provinents de diversos punts de Catalunya. Al front de totes aquestes forces estava l'escrivà lleidatà, nomenat coronel per a aquella ocasió, Joan de Déu Baget i Pàmies.

El gruix de la columna francesa passava per la carretera principal, mentre que uns quants destacaments d'infanteria lleugera els flanquejaven i avançaven pel camí de Collbató.

El general Joseph Chabran (1763 – 1843).

En arribar el gros de les forces de Chabran al Bruc de Baix, a l'alçada del Pou de Glaç, els destacaments d'infanteria lleugera van topar amb els sometents, els quals retrocediren al primer contacte i van ser perseguits.

Aquesta fugida, que en realitat era un parany, va atraure els francesos a una zona propícia en la que van ser batuts pels fusellers i l'artilleria dels insurgents, que els causà nombroses baixes.

Els supervivents, totalment sorpresos, van retrocedir en desordre cap al Bruc de Baix, a trobar-se amb la resta de la columna.

Chabran va fer disparar els seus canons contra les posicions enemigues, però no va gosar d'emprendre-hi cap atac per por d'enfrontar-se amb un adversari del que desconeixia la magnitud de les seves forces.

Al caure la nit, la columna Chabran, després d'haver sofert al Bruc unes 250 baixes, emprengué la tornada cap a Sant Feliu de Llobregat, transformant-se des d'aquell moment l'expedició punitiva en una marxa enrere sota pressió constant.

Les forces franceses van començar la seva retirada cap a Barcelona d'una manera ordenada, marxant en formació, tal com havien vingut. Els catalans, enardits per aquesta victòria, en veure que l'enemic reculava, es van llançar a seguir-los, hostilitzant continuadament els flancs i la reraguarda de la columna.

D'aquesta manera, amb els sometents i paisans assetjant constantment la marxa de la columna, van poder arribar cap a les 10 del vespre a les envistes d'Esparreguera.

Com que la carretera creua la població longitudinalment, Schwartz va optar per passar pel seu interior i així lliurar-se transitòriament dels insurgents que els venien fustigant dels del Bruc. Però la situació en aquella localitat havia canviat substancialment des que la deixaren aquell mateix matí, i tot el poble, sota la direcció del fabricant Pere Morrall Badia, era un continu d'obstacles i barricades des dels que se'ls disparava i llençava tota mena d'objectes, fent impossible la més mínima progressió.

El polític i escriptor francès coetani Louis Adolphe Thiers ens ho explica:

"Ell va tenir llavors dificultats de tot gènere a vèncer, i particularment en el poble d'Esparreguera, que presentava un llarg carrer ple de barricades. Li calgué lliurar combats aferrissats a cada pas. El homes tiraven des de les finestres; les dones, els nens tiraven des de dalt dels terrats pedres i oli roent damunt del cap dels soldats".[8]

Una altra publicació coetània (aquesta espanyola) també ens descriu el pas dels francesos per Esparreguera:

"La villa de Esparraguera sabe la derrota de Chabran, y que retrogradada. En un instante sus habitantes embarazan la calle con árboles, mesas, bancos y otros estorbos: suben á las azoteas gruesos leños y enormes cantos, los despiden contra las cabezas de los enemigos y les causan un destrozo considerable".[9]

El pas per Esparreguera (Dibuix basat en un original d'Eusebi Planas i Franquesa (1833 - 1897)

Els francesos, cada cop més desmoralitzats, van haver de sortir de la població i envoltar-la, per prosseguir altre cop el seu camí sota el foc dels seus perseguidors.

Entre Esparreguera i Abrera, la columna en retirada va haver de passar pel pont que salva l'anomenada Riera de Magarola. Aquest pont havia estat sabotejat prèviament per un grup de patriotes encapçalats pel vicari d'Olesa, Mn. Joan Bautista Boada, els quals, havent fet foc a sota, van aconseguir cremar les seves bigues. El pont va cedir en passar els soldats francesos, que hi van perdre un canó, així com també la poca moral que els quedava.

---

[8] THIERS, Louis Adolphe: *Histoire*... Op. Cit. Pàg. 62

[9] F.E.J.: *Resumen histórico de la insurrección de Cataluña desde el año 1808 hasta diciembre de 1813, que sirve de prospecto á la obra calcográfica ó coleccion de estampas que representan los principales sucesos acaecidos en dicha época*. Imprenta de Agustín Roca. Palma, 1814. Pàg. 9.

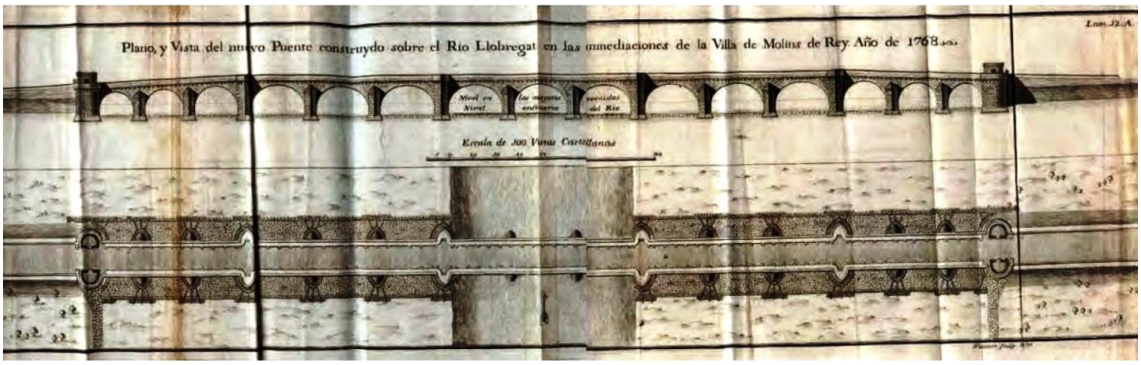

El ja desaparegut pont de Molins de Rei, darrer obstacle físic que s'oposava als soldats imperials en la seva retirada a Barcelona.

Després de creuar a les quatre de la matinada del dia 7 els deserts carrers de Martorell, tot disparant contra les portes i finestres tancades, i de superar alguns obstacles més al congost de Roca de Droc, els francesos van creuar el pont de Molins de Rei. En aquesta població el paisanatge encara etzibà algunes escopetades a l'avantguarda dels imperials, però aquesta petita resistència fou aviat dispersada per unes canonades que els francesos els hi van llançar des del pont del rec.

Poc després, els soldats imperials arribaven, fatigats i esmaperduts, a Sant Feliu, on, en veure's segurs per la proximitat de Barcelona, es van aturar a recuperar l'alè i reorganitzar-se, no parant d'arribar durant tot el matí grups dispersos i en un estat llastimós. A partir del dia 8 van començar a entrar a Barcelona.

Ja de camí cap a Barcelona, encara serien hostilitzats pels paisans quan arribaven a l'alçada de Sant Just Desvern, tal com ens indica Adolf Blanch i Cortada a la seva obra "Historia de la Guerra de la Independencia en el Principado de Cataluña" (1861):

«Derrotadas por segunda vez en el Bruch las fuerzas francesas son fuertemente hostilizadas por los somatenes en el extremo de la subida de San Feliu de Llobregat».

Aquest enfrontament que esmenta Adolf Blanch, i que com acabem de veure és la darrera acció de la famosíssima batalla del Bruc, va tenir lloc, doncs, el 15 de juny de 1808 en terme de Sant Just Desvern, concretament a la baixada que porta a Sant Feliu.

Els francesos pujaven en direcció cap a Barcelona i els paisans santjustencs, situats a la carretera, tot just una mica més avall d'on ara hi ha la parada del Trambaix "Torreblanca", els van barrar el pas fustigant-los, arribant, fins i tot a emprar un canó.

Quan l'avantguarda francesa apargué, les seves files mostraven signes evidents d'esgotament i desmoralització. Els trets començaren, i l'atac coordinat dels habitants sorprengué els soldats napoleònics. La retirada continuada dels díes anteriors havia erosionat la seva cohesió, i el foc concentrat dels paisans els havia obligat a continuar avançant sense aturar-se, culminant l'episodi de Sant Just com a darrer combat efectiu de la Batalla del Bruc.

Aquell esperonador triomf dels insurrectes no va ser reconegut en cap moment oficialment pels francesos.

Així, tres dies després d'aquest segon combat apareixia en el Diari de Barcelona una nota que donava una versió ben diferent dels fets:

«Exército de observación de los Pirineos orientales. Quartel general de Barcelona 15 de Junio de 1808. Martorell y Esparraguera habian enarbolado el estandarte de la rebelion, sublevándose al momento de haber pasado nuestras columnas. La división al mando del general Chabran fué encargada de ir á castigar los hogares del levantamiento, pero habiéndolos hallado sin resistencia les ha perdonado. Los revoltosos han sido forzados a huir de los puestos en los quales habian tenido el atrevimiento de esperar nuestras tropas. El gefe del estado mayor, oficial de la legion de honor = Ordonneau.».

El gravat que esteu veient obra del dibuixant barceloní Eusebi Planas i Franquesa (1833-1897), ens il·lustra a la perfecció aquell darrer combat que va tenir lloc a Sant Just Desvern.

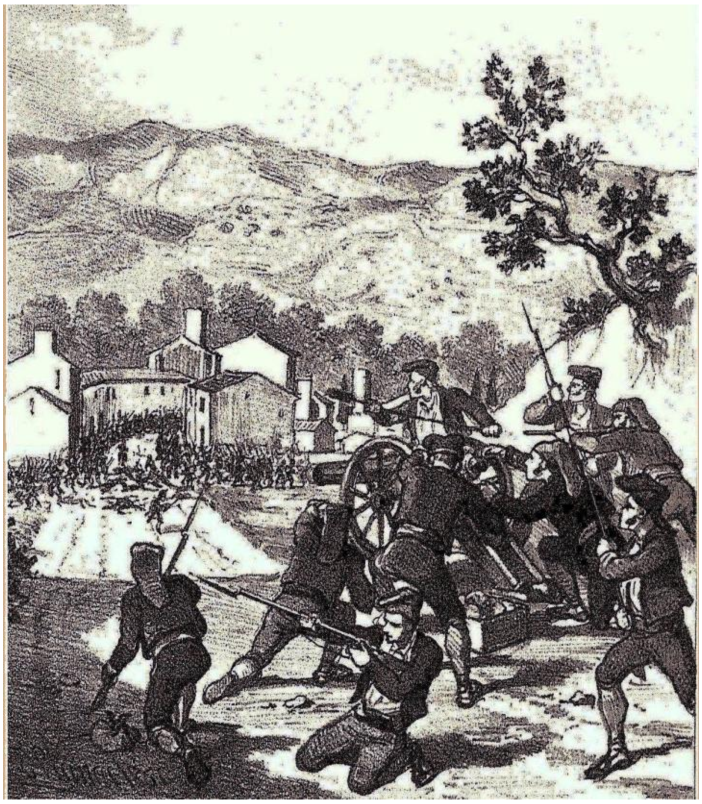

El combat lliurat en el terme de Sant Just Desvern, a la baixada existent entre entre aquesta población i Sant Feliu de Llobregat. Dibuix d'Eusebi Planas i Franquesa (1833 - 1897)

Tot fa pensar que l'artista, per fer-lo, es va personar en aquell mateix punt per tal de representar el lloc amb la màxima fidelitat:

En ell podem veure en primer terme els paisans santjustencs, que estan situats més o menys davant d'on s'han començat a construir uns blocs de pisos nous i que fins fa ben poc hi havia hagut l'empresa "Aceros Bergara".

A la seva esquerra es pot veure l'ombra de la tàpia de la finca Torreblanca, on ara hi ha els edificis "Els Miralls" i el Consell Comarcal. Al fons, on es troben els soldats francesos, es veuen les primeres cases de Sant Feliu, darrera d'on actualment hi ha la parada terminal del Trambaix, i com a teló de fons es pot veure la inconfusible silueta del Montpedrós o Turó de Sant Antoni, a l'altra banda del riu, entre els termes de Sant Vicenç dels Horts, Santa Coloma de Cervelló i Torrelles.

Després, els francesos van intentar minimitzar els fets als informes oficials, però la realitat era clara: la resistència popular havia estat capaç de rebutjar-los i perseguir-los fins a les portes de Barcelona. La memoria col·lectiva concentrarà després la narrativa en la figura del timbaler i el Bruc, però, com hem vist, el veritable epíleg militar tingué lloc a Sant Just Desvern, on es van disparar els darrers trets d'aquell històric combat.

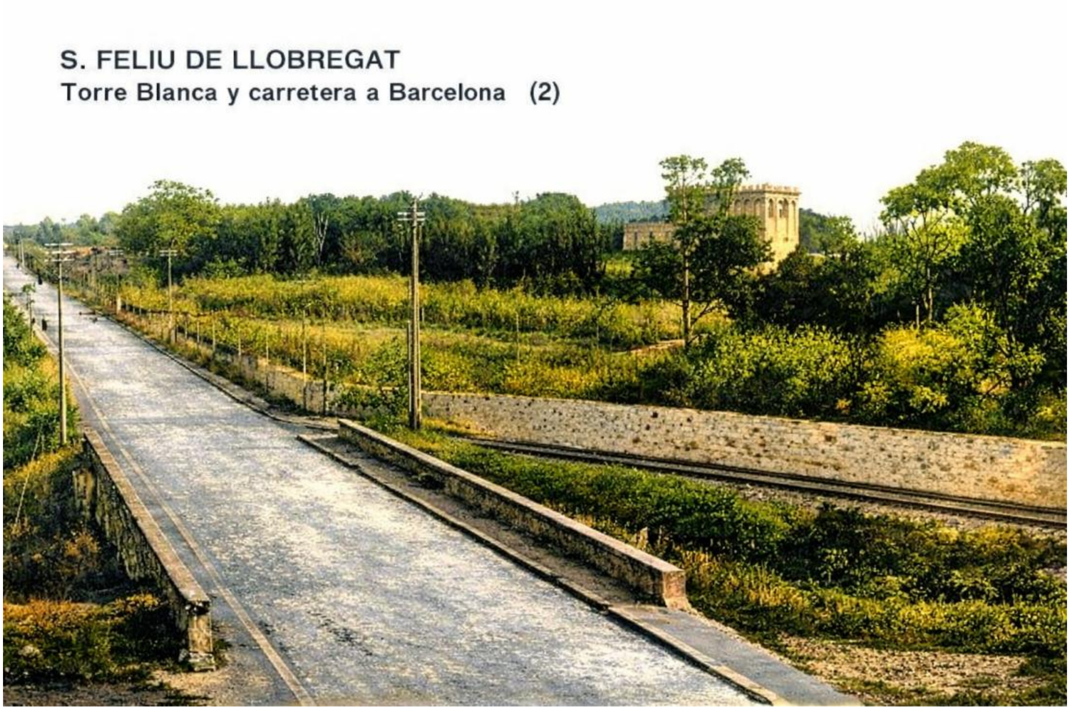

La baixada de la carretera N-II entre Sant Just i Sant Feliu abans de ser urbanitzada. En aquest tram va tenir lloc l'enfrontament que s'esmenta en aquest relat. Targeta postal de la primera meitat del S. XX colorejada posteriorment.